

רבי אליעזר בן הורקנוס

הָיָה חוֹרֵשׁ, וּמֵאֵז לֹא הָיָה יָכוֹל שׁוּב
לְחֵרוֹשׁ (הַחֲרִישָׁה בַּיָּמִים הָהֵם נִעֲשְׂתָה
בְּעֶזְרַת בְּהֵמָה).

אֶךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא הִצְטַעַר עַל כֵּךְ
כָּלֵל. לְהִפָּךְ. הוּא אָמַר: "לְטוֹבֹתִי
נִשְׁבְּרָה רֶגֶל הַפָּרָה, מִעֲתָה אוֹכֵל לַעֲזָב
עֲבוֹדָה זֹאת, וְאַלֶּךָ לְלַמּוֹד תּוֹרָה".

עֲזָב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶת בֵּית אָבִיו
הַעֲשִׂיר וְעָלָה לִירוּשָׁלַיִם לְלַמּוֹד תּוֹרָה
אֲצֶל רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי.

יָדַע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַק דָּבָר אֶחָד
שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְלַמּוֹד תּוֹרָה, אֶךְ לֹא יָדַע
מִהֵיכָן יִתְפָּרֵנס, וְאִף לֶחֶם לֹא הָיָה לוֹ.
כְּאִשֶּׁר הִתְגַּבֵּר עָלָיו הָרָעָב - וּבְכִיסוֹ לֹא
הָיְתָה אִף פְּרוּטָה, וּכְפֹסֶע הָיָה בֵּינוֹ
לְבֵין הַמֻּמָּוֶת - אֶסָּף רִגְבִי (חֲתִיכוֹת)
אֲדָמָה וְאָכַל אוֹתָם...

עָבַר זָמַן, וּמִפִּיּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
נִדְּף (יָצָא) רֵיחַ לֹא נָעִים (מִכִּיּוֹן שֶׁלֹּא
אָכַל כָּלוּם מִלֶּבֶד רִגְבִי אֲדָמָה), וְכִאֲשֶׁר
יָשָׁב וְלָמַד לִפְנֵי רַבּוֹ, הִרְגִּישׁ הַרְבֵּי
בְּרִיחַ הָרָע.

פָּנָה אֵלָיו רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְשָׁאֵלוּ:
"רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנִי, הֲאֵם אָכַלְתָּ הַיּוֹם?"

אֶחָד מִגְדוּלֵי תַלְמִידָיו שֶׁל רַבֵּן יוֹחָנָן
בֶּן זַכַּאי הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס.
חָשׁוּב וְנִכְבָּד הָיָה בְּעֵינֵי רַבּוֹ, עַד
שֶׁשִּׁיבַח אוֹתוֹ מָאֵד וְאָמַר:

"אִם יִהְיוּ כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף
מֵאֲזָנִים וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס בְּכַף
הַשְּׁנִיָּה מִכְרִיעַ אֶת כָּלָם!"

זֹאת אוֹמְרָת, שֶׁגְּדֻלּוֹתָיו עוֹלָה עַל
גְּדֻלּוֹתֵם שֶׁל כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל.

אִיךָ הִגִּיעַ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְגְדֻלּוֹת
נִעְלָה זֶה?

לֹא תָמִיד יָשָׁב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבֵית
הַמִּדְרָשׁ.

כְּשֶׁעֲדִין הָיָה צָעִיר, הָיָה עוֹבֵד
בְּשָׂדוֹת שֶׁל אָבִיו, וְעַד גִּיל עֶשְׂרִים
וּשְׁתַּיִם הָיָה יוֹצֵא יוֹם לַשָּׂדֶה, חֲרֹשׁ
וְעֹדֵר, וּבְכָל הַשָּׁנִים הִלְלוּ לֹא לַמֶּד
אֲפִילוֹ פָּסוּק אֶחָד.

עוֹד כְּמָה אַחִים הָיוּ לוֹ לְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר, וְגַם הֵם עָבְדוּ עִמּוֹ. הֵם חֲרָשׁוֹ
בְּמִישׁוֹר (בְּמָקוֹם יָשָׁר), וְהוּא, מִכִּיּוֹן
שֶׁהָיָה מְמַחָה בְּמִלְאָכָה, עֹדֵר בָּהֶר.

יוֹם אֶחָד, בְּשָׁעָה שֶׁעָבַד בְּשָׂדֶה,
נִשְׁבְּרָה רֶגֶלָה שֶׁל הַפָּרָה, בְּעֶזְרָתָהּ

רבי אליעזר שתק.

חזר רבן יוחנן על השאלה - ואלו
רבי אליעזר המשיך בשתיקתו.

כאשר ראה רבן יוחנן, כי רבי
אליעזר אינו משיב, שלח תלמיד נאמן
לאכסניו (למקום ששם גר) לשאל
את בעלי האכסניה אם אכל שם.

ומה התברר? -

בעלי האכסניה חשבו, כי בודאי
אוכל רבי אליעזר בבית רבו...

שלח רבן יוחנן להשיב להם: "גם
אנו חשבנו, כי בודאי אוכל הוא במקום
בו הוא ישן - בביתכם, בינינו וביניכם
כמעט שלא אבד (נפטר) רבי אליעזר
מתוך רעב!"

קרא רבן יוחנן לרבי אליעזר ואמר
לו: "רבי אליעזר בני, כשם שנדף
מפיך ריח רע בשביל למוד התורה, כך
תזכה, וריח התורה הנפלא, אשר יצא
בעוד ימים ממך, יתפשט מסוף העולם
ועד סופו..."

**

באחוזתו של הורקנוס המשיכו
האחים לעבד את האדמה, ולא
התענינו כלל בגורלו (במצבו) של
אחיהם.

באחד הימים פנו האחים
להורקנוס אביהם ואמרו:

"ראה, אבא, מה עולל (עשה) לך
אחינו אליעזר: הפסיק לעבד ועזב
אותך לעת זקנה: אבל אחרי מאה
ועשרים (כשאתה תפטר מן העולם)
ונצטרך להתחלק בירושה שתשאיר
לנו, אז ודאי יבוא לבקש את חלקו!..."

שמע האב את טענת בניו ואמר:
מחר אעלה לירושלים, ושם אדר נדר
(הבטחה, שעל פי הדין אסור לאדם
המבטיח לחזר בו ממנה) שלא אתן
לבני רבי אליעזר שום חלק מכל
רכושי הרב!"

באותו יום בו עלה הורקנוס
לירושלים, ישבו בבית המדרש של
רבן יוחנן בן זכאי כל גדולי ישראל
והאזינו (הקשיבו) לדרשתו.

כאשר נכנס הורקנוס לבית
המדרש, כבדו אותו והושיבו אותו בין
נכבדי ירושלים.

כאשר סיים רבן יוחנן לומר את
דברי התורה שלו, פנה אל תלמידו
רבי אליעזר ובקשו, שיימשיך הוא
לדרש ולהסביר את הדברים לפני
התלמידים.

עָנִיו (אֵינוֹ מַחֲשִׁיב אֶת עַצְמוֹ) הָיָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּבִתְחִלָּה סִרַּב (לֹא רָצָה)
וְאָמַר לְרַבּוֹ, כִּי אֵינוֹ יָכֹל לְדַרֵּשׁ בְּרַבִּים,
אָבֵל כָּל גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים, וּבְרֵאשֵׁם רַבֵּן
יוֹחָנָן, הִפְצִירוּ בּוֹ (בְּקִשְׁוֹהוּ מְאֹד), עַד
שֶׁנֶּאֱלָץ (הָיָה מוֹכֵרֵחַ) לְמַלֵּא אֶת
בְּקִשְׁתָּם וְהַחֵל לֹאֵמַר אֶת דְּבָרָיו.

דָּרַשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרָשָׁה כֹּה
נִפְלְאָה, דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ
כְּמוֹתָם מֵעוֹלָם, עַד אֲשֶׁר עַל כָּל דְּבָר
שֶׁאָמַר, קָם רַבֵּן יוֹחָנָן וַיִּנָּשֶׁקוּ עַל מִצְחוֹ,
וְאָלוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה שׂוֹאֲלוֹ: "רַבִּי,
אֲמַת הַדֶּבֶר, שֶׁכָּפָר אֶתָּה לַמִּדָּת אוֹתִי?"

אָה סֵיִם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶת דְּרָשְׁתּוֹ,
קָם הוֹרְקָנוּס עַל רִגְלָיו וְאָמַר לְנֶאֱסָפִים:
"רַבּוֹתִי, בָּאתִי הֵנָּה כִּדִּי לְנֹדֵר, שֶׁבָּנִי
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא יִזְכֶּה בְּכָלוֹם מִכָּל אֲשֶׁר
אוֹרִישׁ לְבָנִי אַחֲרֵי פְטִירָתִי, וְעַתָּה
אוֹמֵר אֲנִי אֶת הַהֶפֶךְ: אֶת כָּל רְכוּשִׁי
אֲנִי נוֹתֵן בְּמִתְנָה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנִי,
וְאִילוֹ אֶחָיו לֹא יִקְבְּלוּ דְבָר!"

שָׁמַע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶת דְּבָרֵי אָבִיו
וַיַּנְעֲנָה: "וְאִילוֹ אֲנִי נוֹדֵר נֹדֵר, שֶׁלֹּא אֶקַּח
מִן הַיְרוּשָׁה יוֹתֵר עַל אֶחָי כָּלוּם
וְאֶתְחַלֵּק עִמָּהֶם שָׂוָה בְּשָׂוָה!".